

*Дем'янчук Ю. В.,
кандидат юридичних наук,
Комуніальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради
«Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж»*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглядаються питання та проблеми правового регулювання інтернет-видань в Україні, аналізуються недоліки в законодавстві. У роботі висвітлено проблеми законодавчого закріплення статусу офіційних ЗМІ в мережі Інтернет. Описано можливі шляхи захисту інформації в інтернет-виданнях.

Ключові слова: правове регулювання, інтернет-видання, інформація, «офлайн» видання, засоби масової інформації, медійний ресурс.

Постановка проблеми. Зазначена тема є актуальною через широке застосування комп'ютерних технологій у автоматизованих системах обробки інформації та управління, що призвело до загострення проблеми захисту інформації, у тому числі інформації, яку поширюють інтернет-видання, які не закріплені законодавчо. Очевидним є те, що інтернет-видання все ж можуть підпорядковуватись законам, що регулюють діяльність друкованих ЗМІ. Необхідно лише заохотити їх самостійно пристосуватися до вимог, що висувають до традиційних ЗМІ. Натомість держава чомусь відмовляється від такого шляху врегулювання проблеми та пропонує створити безліч обмежень для провайдерів, прийняти спеціальний Закон із цього питання, демонструючи наочно, які проблеми виникають у небагатьох зареєстрованих інтернет-видань.

Метою статті є визначення правових засад регулювання інформаційної сфери в мережі Інтернет та визначення статусу інтернет-видань, законодавчого регулювання електронних ЗМІ.

Аналіз останніх досліджень. Ця проблема найбільш інтенсивно досліджувалась в останні роки. Наприклад, Л. Городенко у своїй статті «Українські правові акти регулювання Інтернету та електронних видань» розглянула основні законодавчі регулятивні акти у сфері Інтернету та електронних видань в Україні, розвиток правових відносин в інформаційній сфері щодо регулювання інтернет-видань. К. Афанасьєва написала статтю «Правове врегулювання діяльності інтернет-ЗМІ», в якій описала прогалини в законодавстві щодо регулювання інформаційної сфери та проблеми активного незаконного функціонування інтернет-видань. К. Шурупова у своїй роботі «Перспективи удосконалення правового регулювання доступу та поширення інформації за допомогою мережі Інтернет, у тому числі і через інтернет-видання» розглядає актуальність проблем правового регулювання доступу та поширення інформації за допомогою мережі Інтернет, висловлює думку про те, що дуже скоро суспільство відмовиться від застосування терміна «засіб масової інформації», оскільки останніми можна буде вважати широке коло засобів поширення інформації серед необмеженої аудиторії. С. Петраков у своїй статті «Правові важелі регуляторного впливу держави на інформаційну сферу» описує перелік законодавчих актів, в яких регулювання інформаційної сфери описане, проте ці акти не є основними в регулюванні поширення інформації у мережі Інтернет. Р. Романов у своїй публікації на тему «Інтернет в Україні в контексті відносин людини, суспільства та держави» підкреслює, що якщо йдеться про можливість отримання електронними виданнями статусу засобів масової інформації за бажанням самого видання, то такий підхід може бути прийнятним. Працівники інтернет-видань матимуть повноцінний статус журналістів, а на самі видання будуть поши-

рюватися права та обов'язки засобів масової інформації. Якщо держава буде вимагати реєстрації усіх українських інтернет-видань, встановлюючи в разі відмови різного роду обмеження щодо їх діяльності, то такі дії слід вважати спробою поширити державний контроль за інформаційною діяльністю, включно із цензурою, на досі не вражений цим інтернет-простір.

Виклад основного матеріалу. Під час роботи в мережі Інтернет інтернет-виданню необхідно підкуватися про дані, що пересилаються йому та пересилає він, особливо інформацію конфіденційного характеру, щоб вона не була доступна стороннім користувачам, була достовірною. Інтернет – це не проста мережа, а мережа мереж, кожна з яких може магі свої особисті правові, етичні, політичні норми.

Існує декілька шляхів захисту інформації у мережі Інтернет, якими можуть користуватися інтернет-видання, зокрема:

– необхідно попереджати потенційних порушників про наявність авторських прав, правові наслідки їх порушення, наприклад, розмістити текст: «Усі права на матеріали, розміщені на порталі, охороняються відповідно до законодавства. За цитування та використання будь-яких матеріалів посилання обов'язкове»;

– захистити оригінальне оформлення окремих сторінок сайту патентом на промисловий зразок, зареєструвати в державному Реєстрі авторське право на оригінальну текстову частину сайту, базу даних, комп'ютерну програму, адже Web-сайт є поєднанням трьох об'єктів інтелектуальної власності: комп'ютерної програми, бази даних і промислового зразка [6, с. 8].

Необхідно підкреслити, що сьогодні Інтернет став більш важливим джерелом інформації, ніж періодичні друковані засоби масової інформації. Можливість доступу до мережі Інтернет дозволяє ознайомлюватися з новинами за допомогою електронних версій звичайних газет, телепередач або спеціалізованих сайтів. Існування власних сторінок друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації у мережі Інтернет робить інформаційні ресурси доступними майже з будь-якої точки світу 24 години на добу. На жаль, сьогодні в Україні склалася парадоксальна ситуація: у країні активно функціонують інтернет-видання, проте юридичного підґрунтя для їхнього існування немає. Відповідно до Закону «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» друкованими ЗМІ є «видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року» (ст. 1). Інтернет-видання переважно дотримуються зазначених умов періодичності [1, ст. 1]. Термін «масова інформація», представлений у Законі «Про інформацію» як «публічно поширювана інформація», відповідає концепції подання інформації на сайті інтернет-ЗМІ, оскільки тут наявне публічне повідомлення інформації [2]. На підставі наведених визначень можна зробити висновок, що інтернет-видання можуть бути прирівняні до друкованих.

З іншого боку, мережеві видання не відповідають визначенню, яке дає Закон «Про видавничу справу»: «Видання повинно відповідати вимогам стандартів відносно оформлення, поліграфічного та технічного виконання». Законодавче закріплення правового статусу інтернет-ЗМІ є одним із концептуальних завдань українського сегмента Інтернету. Прийняття відповідних законодавчих актів поширило б на інтернет-ЗМІ дію Закону та дозволило б притягти інтернет-видання до судової відповідальності у разі поширення недостовірної інформації [3, ст. 206].

Сьогодні друковані ЗМІ ризикують, коли роблять посилання на мережеві матеріали. У випадку, якщо опублікована ними інформація виявиться неправдивою, жодні посилання на інтернет-видання як на першоджерело інформації не знімуть із газети або телерадіокомпанії відповідальності. Хоча власники інтернет-видань мають право офіційно зареєструвати свою газету, так само як і друковану, вони цього не роблять, оскільки не хочуть добровільно звалювати на себе загрозу судових процесів на рівні з «офлайнними» колегами. Небажання самих інтернет-ЗМІ виробити солідарну позицію щодо регулювання їхньої діяльності є додатковою перешкодою на шляху вирішення проблеми.

Однак інтернет-видання все ж можуть підпорядковуватися Законом, що регулюють діяльність друкованих ЗМІ. Необхідно лише заохотити їх самостійно пристосуватися до вимог, що висувають до традиційних ЗМІ. Натомість держава чомусь відмовляється від такого шляху врегулювання проблеми та пропонує створити безліч обмежень для провайдерів, прийняти спеціальний Закон із цього питання, демонструючи наочно, які проблеми виникають у небагатьох зареєстрованих інтернет-видань. У законопроекті «Про Концепцію державної інформаційної політики», перше читання якого проходило у Верховній Раді в червні 2009 році, зазначається, що «переважна більшість друкованих засобів масової інформації загальнодержавна, значна їх кількість з регіональної та місцевої сфери розповсюдження мають в Інтернеті електронні версії своїх видань. Телерадіоорганізації здійснюють трансляцію своїх програм також через Інтернет». У березні 2010 року цей проект було відкликано.

На противагу інтернет-виданням, правовий статус інтернет-сайтів («офлайнних») видань є законодавчо врегульованим. Так, відповідно до ст. 1 Закону «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» друковані видання «можуть включати до свого складу інші носії інформації (платівки, дискети, магнітофонні касети та відеокасети тощо), розповсюдження яких не заборонене чинним законодавством України». Розширене тлумачення цієї статті дозволяє віднести до інших носіїв інформації також й Інтернет.

Нині у вітчизняному професійному журналістському середовищі наявні тенденції до усвідомлення необхідності визнання приналежності інтернет-ЗМІ до засобів масової інформації. Формально приводом для цього в Україні могло б слугувати створення офіційного національного реєстру інтернет-видань. Враховуючи специфіку питання, зокрема той факт, що більшість зазначених видань та їх професійних об'єднань виступають категорично проти обов'язкової реєстрації інтернет-ЗМІ (через застереження щодо потенційних загроз свободі слова) або ж, як Незалежна медіа-профспілка України, виступають за добровільну недержавну реєстрацію інтернет-видань, зазначає робота з регулювання правовідносин триває й досі [5].

Зокрема, в серпні 2012 році Незалежна медіа-профспілка України закликала медійні організації та редакції провідних видань розпочати дискусію щодо необхідності ведення реєстру інтернет-ЗМІ на принципі включення до нього на добровільних засадах. На думку НМПУ, в реєстрі інтернет-видання має міститися така інформація:

1) адреса в мережі Інтернет або адресний простір мережі Інтернет;

2) засновники інтернет-видання (прізвище, ім'я та по-батькові, повне найменування та код за ЄДРПОУ юридичної особи);

3) юридична та фактична адреса, номери телефонів та електронні адреси засновників;

4) власники майнових інтелектуальних прав на комерційні найменування та торговельні марки інтернет-ЗМІ, логотипи;

5) повне найменування уповноваженого засновниками інтернет-видання органа (особи), який уповноважений на укладення трудових договорів і виконує організаційно-розпорядчі функції роботодавця для працівників інтернет-видання [4, с. 205].

Реєстрація ЗМІ позбавила б багатьох проблем щодо відстежування та контролю за інформацією, яку поширюють інтернет-видання, щоб уникнути розповсюдження забороненої та антисоціальної інформації.

Однак важливі питання та проблеми поширення інформації порнографічного характеру, терористичного характеру, інформації із закликом до зрушення існуючого політичного режиму чи закликів до самогубства нікуди не зникли. Проблема полягає в тому, що усі учасники мережі Інтернет підлягають Законом своїх країн. Проте незаконний зміст може бути виявлено не на території тієї країни, де він зберігається на сервері. Тому для врегулювання відповідних суспільних відносин, на нашу думку, необхідні відповідні міжнародні угоди. Катастрофічний брак коштів, особливо в умовах фінансово-економічної кризи, не дає можливості державі оперативно та ефективно використовувати власний медійний ресурс для відстоювання інтересів суспільства і держави. За таких умов владні суб'єкти просто не спроможні щось зробити для формування якісно нової інформаційної політики, яка враховувала б реалії світової економічної кризи та сучасні геополітичні виклики. Адже у країні із квазіліберальним режимом, де лише імітуються демократичні інститути та процеси, а насправді всіма правами та свободами користуються виключно представники фінансово-політичних кланів, відсутні можливості для реалізації цілісної та послідовної інформаційної політики, яка б забезпечувала національні інтереси [5].

Висновки. Отже, правове регулювання друкованих ЗМІ регламентується низкою Законів України, оскільки правове регулювання інтернет-видань ніяким окремим самостійним актом не закріплене. Саме через це і відбувається поширення недостовірної інформації, інформації недозволеного характеру, а особи, які поширюють цю інформацію, відповідальності, як правило, не несуть. Саме тому необхідно здійснити правове визначення та закріплення інтернет-видань на законодавчому рівні.

Література:

1. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
2. Закон України «Про інформацію». Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 313.
3. Закон України «Про видавничу справу». Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32. – Ст. 206.
4. Юдкін Ю.І. Правові проблеми захисту інформації у мережі Internet / Ю.І. Юдкін // Вісник ХДАДМ. – 2007. – № 6. – 202–207 с.
5. Шевчук О. Проблеми інформаційної безпеки України / О. Шевчук // Матеріали доповіді на міжнародних парламентських слуханнях «Проблеми інформаційної діяльності, дотримання свободи слова» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/mdex.php?act=article&article=1439>
6. Романов Р. Інтернет в Україні в контексті відносин людини, суспільства та держави / Р. Романов // Свобода висловлювань і приватність. – 2010. – № 3. – 4–20 с.

Дем'янюк Ю. В. Адміністративно-правові основи функціонування правового регулювання інтернет-видань в Україні

Анотація. В статтю розглядаються питання та проблема правового регулювання інтернет-видань в Україні, аналізуються недоліки в законодавстві. Також в статтю проаналізовані проблеми законодавчого закріплення статусу офіційних СМІ в мережі Інтернет. Описані можливі шляхи захисту інформації в інтернет-виданнях.

Ключові слова: правове регулювання, інтернет-видання, інформація, «офлайнні» видання, средства массовой информации, медійний ресурс.

Demyanchuk Y. Administrative and legal principles of operation of the legal regulation of online media in Ukraine

Summary. This article examines the issues and problems of legal regulation of Internet publications in Ukraine and analyzes the flaws in the legislation. Also, the article analyzes the problems of legislative consolidation the status of the official media in the Internet. We describe the possible ways of protection the information in online publications.

Key words: legal regulation, Internet-edition, information, «offline» publications, mass-media, media resource.